OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Siviilioikeusyksikkö

Lausunto

11.11.2024

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eläinten hyvinvoinnista annetun lain ja eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta (HE 165/2024 vp)

Yleistä

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi eläinten hyvinvoinnista annetun (693/2023, eläinten hyvinvointilaki) ja eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta (HE 165/2024 vp) ehdotetaan muutettavaksi eläinten hyvinvointilain 5, 78 ja 114 §:ää sekä ehdotetaan lakiin uutta 118 a §:ää. Oikeusministeriö on aiemmin lausunut maa- ja metsätalousministeriön valmistelemasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Maa- ja metsätalousministeriö on jatkovalmistelussa tarkentanut esitystä oikeusministeriön esittämien huomioiden mukaisesti. Valtion vahingonkorvausvastuuta koskevaa 1. lakiehdotuksen 118 a §:n sanamuotoa ja perusteluita on lausuntokierroksen jälkeen valmisteltu yhteistyössä oikeusministeriön kanssa. Oikeusministeriö lausuu siitä seuravaa.

Eläinten hyvinvointisäädösten valvonnasta aiheutuneen vahingon korvaaminen

Voimassa oleva oikeus

1. lakiehdotuksen uusi 118 a § koskee vahingonkorvausvastuuta eläinten hyvinvointisäädösten valvonnassa aiheuttamasta vahingosta. Pykälän tarkoitus on yksinkertainen: valtio vastaa vahingosta, josta nykyisin vastaa kunta.

Jos kunnan viranhaltija aiheuttaa vahinkoa eläinten hyvinvointisäädösten valvonnassa, oikeudellisesti merkityksellisiä vastuusuhteita on seuraavissa henkilörelaatiossa:

- vahingonkärsijä ja julkisyhteisö
- vahingonkärsijä ja vahingonaiheuttaja
- vahingonaiheuttaja ja julkisyhteisö.

Vahingonkärsijällä tarkoitetaan sitä luonnollista henkilöä tai esimerkiksi yritystä, joka on kärsinyt vahinkoa virheestä tai laiminlyönnistä eläinten hyvinvointisäädösten valvonnassa. Vahingonaiheuttaja on se kunnan viranhaltija, jonka tehtävänä mainittujen säädösten valvonta on ja joka vahingon on aiheuttanut. Julkisyhteisö on tässä tapauksessa valtion viranomainen tai kunta.

Vahingonkorvausvastuusta eläinten hyvinvointisäädösten noudattamisen valvonnassa aiheutuneesta vahingosta säädetään nykyisin vahingonkorvauslaissa. Vahingonkorvauslain tämän asian kannalta

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

keskeiset säännökset ovat lain 3 luvussa sekä 4 luvun 3 §:ssä ja 6 luvun 2 §:ssä. Lain 3 luvussa säädetään työnantajan ja julkisyhteisön korvausvastuusta suhteessa vahingonkärsijään eli edellä kuvatuista vastuusuhteista ensimmäistä. Pääsääntönä on se, että työnantaja vastaa työntekijänsä – myös viranhaltijan – työssään aiheuttamasta vahingosta. Julkisyhteisö puolestaan vastaa vahingosta, joka on sen toiminnassa aiheutettu julkisen vallan käytöllä. Vahingonkorvauslain 3 luvun säännökset perustuvat sille olettamukselle, että viranhaltija toimii aina työnantajansa lukuun eli esimerkiksi kunnaneläinlääkäri hoitaa vain kunnalle kuuluvia julkisia tehtäviä.

Vahingonkorvauslain 4 luvun 3 § ja 6 luvun 2 § koskevat vahingonkärsijän ja vahingonaiheuttajan välistä vastuusuhdetta. Vahingonkorvauslaissa lähtökohtana on se, että työnantajan ja julkisyhteisön vahingonkorvauslain 3 luvun mukainen vastuu on aina ensisijaista suhteessa vahingonkärsijään. Työnantaja ja julkisyhteisö voi kuitenkin rajatuissa tilanteissa vaatia vahingonkärsijälle maksamaansa korvausta viranhaltijalta. Viranhaltijan vastuun edellytykset suhteessa työnantajaan vastaavat hänen vastuunsa edellytyksiä suhteessa vahingonkärsijään: viranhaltijan vastuun edellytyksenä on lievää vakavampi huolimattomuus. Lisäksi korvausvelvollisuus kattaa vain sen määrän, jonka korvaamista pidetään olosuhteisiin nähden kohtuullisena.

Ehdotetun lainkohdan sisältö

Ehdotetun 118 a §:n tarkoituksena on siis se, että valtio vastaisi vahingoista, joista kunta on nykyisin vastuussa kunnan viranhaltijan työnantajana. Kunnaneläinlääkäri ja kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija ovat lain 74 §:n nojalla vastuussa eläinten hyvinvointisäädösten noudattamisen valvonnasta kunnan alueella. Esityksen mukaan korvausvelvollisuus mainituista vahingoista siirrettäisiin siis valtiolle, koska kunta ei viranomaisena ole vastuussa eläinten hyvinvointisäädösten valvonnasta (HE 165/2024 vp, s. 12). Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin myös siitä, että valtio tulisi kunnan sijaan myös julkisyhteisön ja vahingonaiheuttajan välisessä suhteessa.

Pykälässä säädettäisiin siis siitä, että valtio vastaisi kunnan sijaan vahingosta, jonka kunnaneläinlääkäri tai kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija on aiheuttanut valvoessaan eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista. Tämä edellyttää aineellista viittausta vahingonkorvauslakiin niin, että vahingonkärsijän ja julkisyhteisön välisessä oikeussuhteessa vastuuvelvollinen on kunnan sijaan valtio. Tämän vuoksi niitä vahingonkorvauslain 3 luvun säännöksiä, joiden nojalla korvausvastuu syntyisi kunnalle, sovellettaisiinkin kunnan sijasta valtioon. Vastaavasti vahingonkorvauslain 4 luvun 3 §:ää ja 6 luvun 2 §:ää sovellettaisiin niin, että kunnan viranhaltijan ja valtion välinen korvausvastuu määräytyisi samoin kuin siinä tapauksessa, että kunnan viranhaltija olisi aiheuttanut vahingon hoitaessaan kunnalle kuuluvaa julkista tehtävää.

Se, vastaako vahingosta suhteessa vahingonkärsijään valtio vai kunta, ei vaikuta vahingonaiheuttajan mahdolliseen korvausvelvollisuuteen suhteessa vahingonkärsijään. Näin ollen ehdotetussa pykälässä ei ehdoteta muutoksia siihen, miten vastuu vahingonkärsijän ja –aiheuttajan välisessä suhteessa nykyisinkin vahingonkorvauslain mukaan määräytyy.

Lopuksi

Ehdotettu 118 a § ei vaikuta siihen, miten vahingonkorvausvastuun edellytyksiä nykyisinkin arvioidaan. Toisin sanoen valtio vastaa jatkossa vain niistä vahingoista, joista kunta nykyisin vahingonkorvauslain nojalla vastaa. Pykälä on tekninen ja etenkin vahingonkorvauslakia tuntemattomalle henkilölle vaikealukuinen. Pykälässä tulee kuitenkin huomioida kaksi eri henkilörelaatiota ja niitä koskevat vahingonkorvauslain säännökset, jotka ovat myös vaikealukuisia. Pykälää ei tämän vuoksi oikeusministeriön käsityksen mukaan ole mahdollista kirjoittaa yksinkertaisempaan muotoon niin, että siitä kuitenkin kävisi riittävän täsmällisesti ilmi se, mistä pykälässä säädetään. Lainkohta toteuttaa sille asetetut tavoitteet ja sille esitetyt perustelut ovat johdonmukaiset ja ymmärrettävät.